Isabelle Chavepeyer
& Charlotte Fallon

Kunstmusea

Ook voor de allerkleinsten

Manifest
FRAJE

Kunstmusea
ook voor de allerkleinsten

Manifest

ONTWERP EN REDACTIE Isabelle Chavepeyer en Charlotte Fallon.

MEDEWERKING Carine Lesage.

COORDINATIE Laurence Paulet.

FOTO'S Ninah Fernac.

FOTOCREDIT P.65 WIELS

GRAFISCHE VORMGEVING EN ILLUSTRATIES Aurélie Commerce.

Voor oorspronkelijke uitgave in het Frans:

DRUK Daneels.

Gedrukt op 5.000 exemplaren

© Editions FRAJE asbl, 2013, Bruxelles

Wettelijk depot: D/2013/5482/2

FRAJE asbl

Centre de formation permanente et de Recherche dans les milieux d'Accueil du Jeune Enfant

Rue du Meiboom, 14 - 1000 Bruxelles

(0032) 02 800 86 10 - www.fraje.be - info@fraje.be - www.facebook.com/FrajeAsbl

Alle rechten inzake vertaling, reproductie en adaptatie voorbehouden voor alle landen. Alle rechten inzake gehele of gedeeltelijke vertaling voorbehouden voor alle landen. De reproductie van eender welk extract van dit boek, op welke wijze ook, zowel elektronisch als mechanisch, in het bijzonder via fotokopie, is verboden zonder schriftelijke toestemming van FRAJE.

Gaëtane Reginster et Pierre Lambotte,
codirecteurs artistiques

Boulevard Jacques Bertrand, 1-3
6000 Charleroi - Belgique
Tél. : +32 (0) 71 20 29 80
Email : laguimbarde@pba-eden.be
www.laguimbarde.be
'In residence' in het Paleis voor Schone Kunsten van Charleroi
Place du Manège
6000 Charleroi

Laurence Paulet, directrice

Rue du Meiboom, 14, 6e étage
1000 Bruxelles
Tél : +32 (0)2 800 86 10
Email : info@fraje.be
www.fraje.be

Voor vertaling naar het Nederlands:

VERTALING Birgit Geudens.

GRAFISCHE VORMGEVING Silke Theuwissen (naar het oorspronkelijk ontwerp).

E-DOCUMENT www.faronet.be .

© FARO. Vlaams steunpunt voor cultureel erfgoed vzw, 2016, Brussel

Wettelijk depot: D/2016/11.524/6

FARO. Vlaams steunpunt voor cultureel erfgoed vzw

Priemstraat 51 – 1000 Brussel

(0032) 02 213 10 60 – www.faronet.be – info@faro.be

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER Marc Jacobs.

FARO. Vlaams steunpunt voor cultureel erfgoed vzw nam de vertaling van dit manifest met veel plezier ter harte.

Want we kunnen dit schrijven op een moment dat ook een aantal musea in Vlaanderen en Brussel zich bewust worden van (gezinnen met) de allerkleinsten als een potentieel en serieus te nemen publiek. Een aantal gedreven publieksmedewerkers zetten nu ook de eerste proeftuinen in de praktijk op.

Zelfs de allerbesten in hun vak weten dat er altijd nog ruimte is om bij te leren. Vandaar dit manifest. Dit boekje stipt op een beknopte manier de 'eigenaardigheden' van de allerkleinsten aan. Maar belangrijker nog, het manifest reikt heel wat argumenten aan om anderen (binnen of buiten het eigen huis) te overtuigen om eveneens de allerkleinsten te verwelkomen. Vast staat in ieder geval dat het culturele aanbod voor gezinnen met de allerkleinsten erg klein is, én dat de vraag tegelijkertijd groot is. Er is dus een reële nood om op in te spelen. Niet door een klassiek museumbezoek aan te bieden uiteraard: we moeten de gewoontes rondom 'wat je hoort te doen in een museum' soms ook eens achter ons durven laten. Wel door activiteiten in te richten die precies tegemoetkomen aan wat de allerkleinsten wél allemaal kunnen. Het vereist een beetje inzicht in de ontwikkeling van deze kinderen; maar daar deinst wellicht geen enkele

erfgoedmedewerker voor terug. Bijleren, het houdt ons in vorm.

U zal merken: de tekst is misschien hier en daar een tikje filosofisch, zelfs poëtisch. Birgit Geudens, die de vertaling voor haar rekening nam, liet deze geest bij de vertaling van het Frans naar het Nederlands graag in de fles – om het originele werk van de auteurs Isabelle Chavepeyer en Charlotte Fallon zoveel mogelijk recht aan te doen.

De auteurs nemen expliciet het perspectief in van het kunstmuseum in dit boekje. Maar u zal opnieuw merken: die invalshoek kan gerust worden doorgetrokken naar cultureel-erfgoedhuizen allerlei. We doen niets anders in het cultureel-erfgoedveld dan naar andere praktijken kijken om daaruit voor onszelf te leren. Daarin zit ook onze kracht: over de (leeftijds)grenzen kijken en daardoor steeds weer nieuwe stappen zetten.

Hildegarde Van Genechten, stafmedewerker

FARO. Vlaams steunpunt voor cultureel erfgoed vzw

2016

Deze inhoudstafel dient om klaarheid te scheppen en om dingen terug te vinden. We nodigen je echter uit om dit manifest te ontdekken, om het kriskras door te nemen ...

Inleiding 9

We gaan op museumbezoek ... 13

Wie zijn de allerkleinsten? 17

... en in het museum? 21

De esthetische gewaarwording 25

Het plezier van referenties 29

Welke kunstwerken tonen we aan de allerkleinsten? 33

'Cultuursmokkelaar' zijn voor de allerkleinsten: een avontuur voor de educatieve diensten van de musea 39

De samenwerking tussen musea en kinderopvang 45

Het onthaal: praktisch 49

Een nieuwe uitdaging voor musea? 55

Een theatervoorstelling in het Museum voor Schone Kunsten van Charleroi: 'Echo' 59

Concept & realisatie 63

Partners 65

Inleiding

In musea zijn heel wat baby's en kleine kinderen terug te vinden: in een kader aan de muur of in steen of marmer gebeiteld. Denk maar aan de ontelbare mama's met hun kindje, herdertjes, engeltjes met bolle wangen, plattelands- en stadskinderen, koningskinderen en familieportretten. Of aan de tot boven toe ingebakerde baby's, kinderen in lompen, opgedirkte kinderen die stokstijf stilstaan of die kwajongensstreken uithalen, die in de armen van hun mama liggen te dutten of die aan de borst drinken … De ouders van deze kinderen luisteren naar namen als Pieter Breughel, Francisco Goya, Diego Velasquez, Pablo Picasso, Jeanne de Montbaston, Artemisia, Berthe Morisot, Frida Kahlo, Hugues de Wurstemberger of Maria Marshall. De bezoekers bekijken hen en raken ontroerd. Maar échte kinderen, en dan vooral de allerkleinsten onder hen, zijn niet altijd welkom in musea. Want ze zijn onvoorspelbaar en kunnen overal naartoe lopen, ze praten luid, lachen, huilen, kwijlen, gaan op de grond liggen of ze hebben dringend eten nodig. Soms vinden ze de schakelaar zelfs interessanter dan het schilderij. Ze beheersen de geldende codes niet. Behalve in de museumshop; daar worden de kleintjes niet helemaal vergeten. De ouders kunnen er voor hen mooie spel-

letjes, postkaarten en posters kopen, of boeken met reproducties van de kunstwerken. Nochtans zijn sommige volwassenen in cultuurinstellingen zoals musea ervan overtuigd dat jonge kinderen naar kunstwerken kunnen kijken, ervan kunnen genieten en er plezier aan kunnen beleven. Zij beschouwen hen dus niet enkel als 'consumenten' van de producten in de museumshop.

Zo is het idee ontstaan om dit manifest te schrijven. We baseerden ons hiervoor op enkele acties voor de allerkleinsten die enkele musea op touw zetten, en putten uit onze eigen ervaringen met kinderen.

Dit manifest staat open voor reflectie en stelt enkele instrumenten voor die bestemd zijn voor de educatieve diensten van musea, de professionals van de kinderopvang en alle volwassenen die de allerkleinsten willen meenemen naar een museum.

Het wil ook de verantwoordelijke politici sensibiliseren, zodat ze een echte culturele en artistieke stap zetten richting de sector van de kinderopvang.

De Staten die partij zijn, erkennen het recht van het kind op rust en vrije tijd, op deelneming aan spel en recreatieve bezigheden passend bij de leeftijd van het kind, en op vrije deelneming aan het culturele en artistieke leven.

De Staten die partij zijn, eerbiedigen het recht van het kind volledig deel te nemen aan het culturele en artistieke leven, bevorderen de verwezenlijking van dit recht, en stimuleren het bieden van passende en voor ieder gelijke kansen op culturele, artistieke en creatieve bezigheden en vrijetijdsbesteding.

Artikel 31 van het

Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind

We gaan
op
museum-
bezoek...

Waarom zou je met een baby of met een peuter naar een kunstmuseum gaan? Om hen vanaf de wieg iets over kunstgeschiedenis bij te brengen? Om hen te ontspannen met een 'elitaire' activiteit? Vast en zeker niet. Het museum hoeft niet zo vroeg mogelijk 'geconsumeerd' te worden, maar je kan wel de mogelijkheden van een museumbezoek met een kleintje verkennen.

Een bezoek dat op een wandeling lijkt, een 'nutteloos' uitje dus dat toch nuttig blijkt! Een poëtisch uitje. Een dromerig uitje. Een uitje om niks … niks anders dan samen met je kind plezier beleven aan het ontdekken van de wereld, aan verrast worden door de ongewone ontmoeting met een schilderij, aan het spelen met de bewegingen van een beeldhouwwerk, aan het sprongetje in de lucht omdat je een personage, een familietafereel in een bepaald werk herkent …

De ouder die rondloopt in de rustige ruimten van een museum, ver weg van het lawaai buiten de museummuren, kan weer aanknopen bij zijn of haar 'intieme ik' in een levensfase waarin hij of zij bijna uitsluitend op de baby gefocust is. De eerste weken en maanden kan het bezoek vel tegen vel plaatsvinden. Met je baby in een draagzak verloopt de dialoog sensorieel, emotio-

neel en motorisch. Vervolgens zal je kindje zijn blik op iets anders richten. Soms samen en dan weer apart in een dromerig uitje … in zichzelf gekeerd, samen met de andere. Die affectieve band wordt voor het kleintje een culturele wieg, en in die wieg krijgt de wereld beetje bij beetje zin. Rond de leeftijd van 6 maanden komt dan het moment waarop de blik op een derde voorwerp wordt gericht. Er ontstaat een driehoeksrelatie tussen de kunstenaar – middels het resultaat van zijn werk – de ouder en het kleintje. En binnen die driehoeksrelatie ontstaat potentieel…

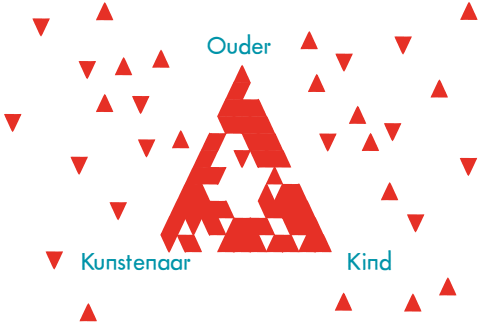
In het museum zijn de getoonde kunstwerken voor de baby eenvoudige dingen. Die dingen ontstaan in de gezamenlijke blik van de baby met zijn ouder en in de spel- en uitwisselingsrelatie die die blik omgeeft. Een gratis spelrelatie, waar niets wordt verwacht als voorafbepaald resultaat: een relatie waarvoor de kunstenaar, de ouder en het kind zich samen en ook elk apart inzetten. Een relatie waarin vertrouwen en plezier verweven zijn om inhoud en zin te geven aan de waarnemingen. Het ding wordt een cultureel object. Naarmate de band groeit, groeit ook het kind en eigent het zich de cultuur toe.

We kunnen ervan uitgaan dat een kleintje plezier kan beleven aan vormen, kleuren, volumes en ritmes van de op die manier ontdekte objecten. Dankzij de ontmoetingen ontwikkelt zich een culturele transfer. De

kunstwerken onthullen zich in de intieme wereld van het kind.

De volwassene is blij wanneer hij ziet dat het kleintje blij is.

Het museumbezoek verloopt niet altijd alleen met z'n tweetjes. Wanneer het museum een activiteit organiseert, komen de allerkleinsten en hun ouders er vaak in groten getale op af. De rondgang door het museum biedt families dan ook de gelegenheid om bij te praten, elkaar te leren kennen en herkennen. Ontdekken we hier een nieuwe functie van het museum? Namelijk die van het ondersteunen van verschillende vormen van ouderschap door culturele transmissie. Hierdoor kent het museum ook waarde toe aan het 'culturele nest' waarin het kleintje ontluikt, met name zijn familie. Dergelijke activiteiten zijn bovendien een mooie gelegenheid om iedereen te betrekken bij het in het museum bewaarde en getoonde erfgoed.

Wie
zijn de aller-
kleinsten
?

Voor dit manifest hebben we ervoor gekozen om onze aandacht te focussen op kinderen tussen zes weken en vier jaar oud. Waarom die opdeling?

Na zes weken eindigt de prille kraamtijd en wordt het kindje aan de wereld voorgesteld. Op vierjarige leeftijd begint het talige verhaal zich te ontwikkelen. Het kind weet wie het is, het kan doen alsof en het kan zich als iemand anders voordoen, het kan een gesprek voeren met een volwassene, het situeert zich globaal in tijd en ruimte en het kan dus vertellen wat het allemaal beleefde of avonturen verzinnen die het graag zou beleven.

Wij hebben ervoor gekozen om ons op de allerkleinsten te focussen: in die levensfase wordt de perceptie van de wereld vooral beheerst door sensibiliteit, emoties en motoriek. De kinderen zijn nog niet vertrouwd met het gestroomlijnde relaas of het plezier van het kunnen beheersen van hun driften. Jonger dan 4 jaar is ook de periode waarin de levenservaring zo nieuw is dat er nog geen, of slechts heel weinig verinnerlijkte referentiecodes zijn, wat een open blik toelaat. Bij het heel jonge kind nemen alle zintuigen op een integrale manier deel aan de perceptie van de wereld, wat wil zeggen dat ze allemaal spontaan en

tegelijkertijd gebruikt worden om informatie te capteren en er zin aan te geven. Hiertoe kan het kind ook, vanaf de geboorte, een gewaarwording van de ene zintuiglijke vorm naar een andere overbrengen en zo de wereld aanschouwen met een gevoel van eenheid en coherentie. "Wat ik zie, hoor, voel, proef, aanraak is eigenlijk hetzelfde." Wanneer het groter wordt, geeft het kind de voorkeur aan een of twee zintuigen en zal het minder een beroep doen op de andere. Bovendien krijgen beetje bij beetje de taalontwikkeling en de rede een steeds belangrijkere rol in de manier om de wereld te begrijpen.

Naast die buitengewone scherpte van de zintuigen zijn de allerkleinsten ook bewegende wezens: bewegen is leven. Door hun jonge leeftijd en dus door hun neuromotorische immaturiteit zijn hun bewegingen algemeen. Ze zijn nog niet in staat om deze op te splitsen door ze doelbewust allemaal te laten rusten en er slechts één enkele op autonome wijze te stimuleren. Bijvoorbeeld met opzet stil blijven zitten, zonder met de benen te wiebelen of over de grond te rollen.

Het bewustzijn van kinderen jonger dan 4 jaar ontwikkelt zich bovendien volgens een ritme dat eigen is aan deze leeftijd. Overdag en 's nachts dutten en een slaaptijd die evolueert van 22 uur per 24 uur aan het begin van hun leven, naar 12 uur per 24

uur rond de leeftijd van vier jaar. Een kindje dat moe is, is daarom niet slaperig: het kan bijzonder prikkelbaar en geïrriteerd zijn. De taalontwikkeling van het kind gaat er in deze periode ook spectaculair op vooruit. Tussen 18 maanden en 2 jaar leren kinderen maar liefst tussen de 100 en 500 woorden per maand onthouden. Stilaan wordt hun taal complexer, waarbij ze korte zinnetjes maken.

Deze explosie in het bewustzijn en het instrumentarium van het kind om de wereld te begrijpen geeft ons een idee van zijn mogelijke ontdekkingstochten. Volwassenen hebben dan net de neiging om hun kindje te stimuleren zonder rekening te houden met zijn behoefte aan rust. Kinderen kunnen zich pas harmonieus ontwikkelen wanneer momenten van exteriorisatie, waarin de nieuwsgierigheid het kind van alles laat ontdekken, worden afgewisseld met momenten van interiorisatie waarin het kind inactief is, op zijn fopspeen zuigt, zijn knuffel tegen zich aandrukt of slaapt.

Het is niet nodig om kinderen te stimuleren. Om hun nieuwsgierigheid te prikkelen, volstaat het hun ritme te respecteren en hen toe te laten om op te groeien in een voldoende rijke omgeving. De nieuwsgierigheid wordt hier beschouwd als een autonome beweging die vanuit het kind vertrekt, waarbij het geen externe stimuli nodig heeft die het proberen te prikkelen.

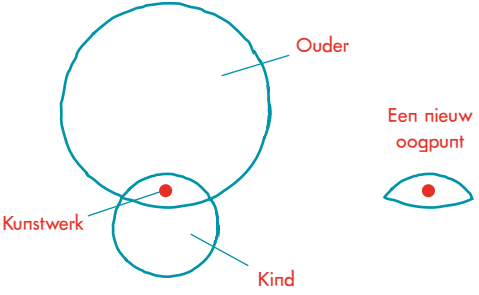

...en in
het museum
?

Doorgaans wordt baby of peuter door volwassenen meegenomen: door zijn mama of papa, zijn verzorgers, of door zijn juf. Soms bezoeken ouders een museum voor zichzelf en nemen ze hun kindje mee zonder te beseffen dat het misschien zelf geïnteresseerd zou kunnen zijn. Dan wordt er alles aan gedaan opdat het zo min mogelijk het bezoek verstoort. Terwijl zijn ouders de kunstwerken bewonderen blijft het kindje in zijn koets, het bezoek wordt georganiseerd tijdens zijn middagdutje, of er wordt een tablet in zijn handjes gestopt waarop zijn lievelingstekenfilm te zien is. Andere ouders delen hun ontdekkingen en hun plezier met hun kindje tijdens het bezoek. Of ze hebben aandacht voor de manier waarop hun kindje de kunstwerken ontdekt, voor wat zijn aandacht trekt. De volwassenen zijn vervolgens opgetogen om te zien hoe hun kleintje geboeid is of plezier beleeft: ze veranderen hun zienswijze en zien, dankzij de manier waarop hun kindje naar de kunstwerken kijkt, details die ze tot dan toe over het hoofd zagen.

Baby's zitten knus op de armen van hun mama of papa, of in een draagdoek of draagzak. Er ontstaat een intimiteit tussen de baby, zijn mama of papa, en

het kunstwerk. Waar kijkt de baby naar, waar richt hij zich naartoe? De grote lichamelijke nabijheid tussen de baby en zijn mama of papa geeft hem aanwijzingen, die hij interpreteert als: “Je houdt van dit schilderij”, “Wil je naar deze kant van het museum?”, “Je bent moe, je hebt er genoeg van”. Mama of papa leent haar/zijn ‘denkapparaat’ aan de baby.

De leeftijd waarop het kleintje ontdekt dat het zelf kan bewegen, geeft aanleiding tot nieuw plezier: door de museumgangen kruipen, in de open ruimten lopen … Deze motorische activiteiten zijn voor het kindje vaak interessanter dan stilstaan om een kunstwerk te bewonderen. Wanneer lopen kinderspel geworden is, is het kleintje meer geboeid door alles wat hem omringt. Bovendien laat het rechtop staan hem toe om zelf op datgene af te stappen wat zijn aandacht trekt, in een vrij grote autonomie. Gaan, vertrekken, dichterbij komen, weggaan, zitten, gaan liggen, zich oprollen … Voor zover de volwassene het kindje niet

oplegt om stil te blijven zitten, zijn er zoveel bewegingen die het kindje in staat stellen om af te wisselen tussen het zich openstellen voor de buitenwereld en de interiorisatie van de ontdekkingen.

De groepsbezoeken met de crèche of de school zijn nog anders: de kinderen zijn in groep, samen met andere kinderen. Het is misschien hun eerste uitstapje, want met papa en mama gaan ze nooit naar het museum … Het uitstapje kan dus op zich al volstaan qua nieuwigheid: op het onbekende afstappen, herkenningspunten kwijt zijn, de bus nemen, in een vaak architecturaal grandioze ruimte toekomen … Alleen maar nieuwe zaken. Als ze kinderen er mee naartoe nemen, is het omdat de opvoeders en de museumprofessional(s) erin geloven dat ook de allerkleinsten van een museumbezoek kunnen genieten. Meer nog: ze willen erfgoed overbrengen; misschien ook kennis … Maar is dit wel gepast?

Als we met de allerkleinsten een bezoek overwegen aan een museum dan heeft dit pas zin wanneer het kadert in een totale aanpak. En wanneer het dus niét de zoveelste manier is om met prikkels allerlei (in dit geval de gekozen kunstwerken) de ontwikkeling van de fijne psychomotoriek, de verbale expressie … te proberen stimuleren. Hoe dan ook: wat een kind onthoudt zal altijd een beetje mysterieus blijven. Maar wat is het leven zonder mysterie?

De esthetische gewaarwording

Enkele getuigenissen van 'signalen' van een esthetische gewaarwording :

« Ik heb de indruk dat mijn ogen worden geopend, dat mijn hart ademt en dat het groter lijkt en dat ik hierdoor sneller ga ademen. Alles in mij gaat open, zelfs de poriën van mijn huid. »

Of :

« Ik heb zin om luidop te lachen van plezier dat vanuit mijn onderbuik komt. Ik spring, ik wil bewegen, ik beweeg. Ik heb veel ideeën en beelden die samenkomen. Ik wil mijn vreugde uiten en met iemand delen. »

Of nog :

« Alles concentreert zich in mij, isolement, stilte. Zelfs als er naast mij een kanon afgeschoten wordt, zou ik het nog niet horen. Ik ben ontspannen, sta helemaal open voor de ontmoeting met het kunstwerk en de kunstenaar die het maakte. »

En dit :

« Wanneer de ontmoeting met een kunstwerk heftig is … dan ween ik. »

« Ik ontdek niet alleen het kunstwerk, maar het kunstwerk roept me ook, herkent me en roept me. Ik keer er telkens weer naar terug. »

Deze signalen kunnen verwant zijn met een diepe bestaanssensatie, met gevoelens van intimiteit, innerlijke gelijkwaardigheid, een harmonieus bestaan.

Is het leven mogelijk zonder verlangen? Zonder liefde? Zonder plezier? Zonder met elkaar te delen? Is het leven mogelijk zonder esthetische emotie? Esthetische emoties zijn niet exclusief voor een erudiete en gecultiveerde elite, ze maken deel uit van het mens-zijn. Ze ontstaan in de ontmoeting met alle kunstvormen en uiteraard in het contact met de natuur, telkens wanneer we onze 'ziel' laten ademen. Kunstenaars bieden ons vormen en talen aan om met onszelf gesprekken aan te knopen. Door kunstwerken te interpreteren om ze ons eigen te maken, creëren we ze opnieuw. Ze leven voort dankzij onze blik. De vervoering over deze ontmoetingen geeft ons zin om verder te gaan, we worden nieuwsgierig, minder bedeesd, onze smaken worden gediversifieerder. Het bezoek aan musea geeft ons de gelegenheid om werken te zien die ons echt raken en om beetje bij beetje ons 'innerlijke museum' te bouwen. Die beelden openbaren zich aan ons, verbinden ons met de kunstenaars die ze creëerden en met alle bezoekers die ze bewonderden. Deze zoektocht leert ons andere kunstenaars, andere tijdperken en andere culturen kennen.

Soms confronteren kunstwerken en spreken ze ons aan door hun vorm of hun inhoud. Ze gooien onze comfortzone overhoop, maar als we een open en nieuwsgierige houding aannemen, bieden ze ons de mogelijkheid om onze gewoonten, onze overtuigingen, onze representaties te herzien, waardoor we meer mens worden.

Omdat ze van nature nieuwsgiering zijn, staan jonge kinderen ervoor open om alle vormen van artistiek taalgebruik te ontdekken. Ze moeten gevoed worden met veelvuldige voorstellingen om woorden en beelden op hun ervaringen te plakken. Door hen niet te beperken tot kinderlijke of commerciële voorstellingen respecteren we hun recht op cultuur. Naarmate ze meer kunstwerken leren kennen, verwonderen ouders en kinderen zich en beleven ze er plezier aan en wisselen ze hun emoties uit.

Het plezier van referenties

Ons leven is als een groot boek of als een film, we hebben allemaal ons verhaal. De herinneringen aan onze ervaringen installeren zich in onze geest, ons lichaam en in ons innerlijk leven … Het is de diepgang van ons leven. Het is onze interne schat, wij zijn het. We zoeken uiteraard beelden waarop we kunnen bouwen om onszelf te 'herkennen', om met onszelf in gesprek te gaan, om te dromen.

In de huidige samenleving worden we constant met beelden geconfronteerd. We worden overspoeld door voorstellingen van de werkelijkheid, waarvan vele ons worden opgedrongen. Een manier om hiermee bewuster om te gaan is een ontmoeting aangaan met de kunstwerken van een museum. Want het gaat zeker om ontmoetingen. Dat is nu juist waarvoor musea ons uitnodigen: de kunstwerken en ook de kunstenaars die ze creëerden ontmoeten. Laten we op museumbezoek gaan alsof we onze ouders of vrienden zouden bezoeken. De kunstenaars van wie de werken tentoongesteld worden delen met ons een moment van hun leven, een getuigenis van het tijdperk waarin ze leven, hun kijk op de werkelijkheid. Tijdens onze wandeling kunnen we geïnteresseerd, verbaasd, geamuseerd, gechoqueerd of heel boos zijn of kunnen we ons vervelen. En soms, bij het betreden

van een andere zaal, worden we ontroerd en worden we plots door een detail of door het hele kunstwerk geraakt. We voelen ons verbonden met, erkend door, en dichtbij deze kunstenaar die zo goed ons innerlijke verwoordt. Dit kunstwerk maakt dan voor altijd deel uit van ons 'innerlijke museum', van onze referenties. Deze referenties voeden onze verbeelding, zij verbinden ons met onze geschiedenis en met de anderen, met andere culturen, met de geschiedenis van de mensheid.

Een herinnering van auteur Charlotte Fallon:

« Ik kijk naar de lucht, de wolken vliegen langzaam voorbij. Sommige zijn mollig, bol, andere zijn uitgestrekt, wit, lichtgrijs, rozig, bijna goudkleurig. Als ze licht zijn, nemen ze de kleur aan van de lucht.

Ik zie de lucht en denk aan de impressionisten, aan Turner, aan Friedrich, aan de luchten van Rubens vol met putti die op de wolken dartelen, aan Van Gogh, aan Canaletto, aan het blauw van Klein. Zelfs wanneer ik er niet aan denk, zijn die representaties er telkens wanneer ik naar de lucht kijk. De ontmoeting met kunstwerken voedt de werkelijkheid en vice versa. Dat komen en gaan tussen de werkelijkheid en kunstwerken doet de luchten er appetijtelijker uitzien, de momenten waarop ik naar de kunstwerken kijk worden kostbaarder. Het zijn intieme sensaties. Ze verbinden me met mezelf. Ze geven een diepte aan mijn levenslust.

Toen ik vijf jaar was, gingen mijn grootvader en ik wandelen. Op een dag begon het te regenen. We gingen schuilen onder een grote boom en in het gras liggen. We keken naar de wolken en probeerden er dieren in te herkennen.

Ligt deze herinnering aan de basis van mijn fascinatie voor de lucht? »

Wat zoeken we in kunstwerken? Een herbeleving van sterke momenten? Dat de momenten die ons beïnvloedden levendig blijven dankzij de kunstwerken waarmee we ze in verband brengen? Kunnen kunstwerken ons ook helpen om moeilijke momenten of pijn te boven te komen, alsof de kunstenaar deze momenten met ons deelt en ons begrijpt? Of willen we gewoon graag iets ontdekken, staan we open voor wat ons wordt aangeboden … gewoonweg voor het plezier van nieuwe ontmoetingen? Referenties kunnen ook een plezier zijn voor wie associaties, vergelijkingen wil maken en kritisch wil staan tegenover kunstwerken. Hoe meer informatie we hebben over de context van de kunstwerken, des te beter kunnen we ze begrijpen en ze soms ook … appreciëren. Begrijpen, leren, het is een rijkdom die ons instrumenten aanreikt om cultuur en haar geschiedenis door te geven. Laten we het de allerkleinsten mogelijk maken om hun 'innerlijke museum' heel vroeg vorm te geven. Ze zijn verzot op beelden, op voorstellingen van de werkelijkheid, ze willen de wereld die ze ontdekken herkennen.

Welke
KUNSTWERKEN
tonen we
aan de
allerkleinsten
?

Kunnen we aan kinderen alles tonen? Ja en neen. "Ja", want 'klein' betekent niet noodzakelijk ook 'kleine kunst'. Het menselijk wezen, hoe klein ook, is nu eenmaal gevoelig voor het aura van een origineel kunstwerk. "Neen", want kinderen zijn, ook al hebben ze buitengewone competenties om de wereld te vatten, helemaal geen minivolwassenen. Zowel op het vlak van redeneringsvermogen als op het vlak van de neuromotorische of affectieve ontwikkeling is het kind immatuur en bezig met het ontwikkelen van zijn identiteit. Zijn ontdekkingsritme moet gerespecteerd worden, net als zijn manier om de kunstwerken te ontdekken. De inzet van de ontmoeting is het respect voor zowel de kunstenaar, voor zijn kunstwerk als voor het kindje dat het kunstwerk in zich opneemt. Rondom deze ontmoeting zijn er duizend-en-een dingen om te durven, om aan te moedigen en om te ontdekken: door de ouders die hun kind meenemen naar het museum en zo cultuur doorgeven, en door de museumprofessionals die met een nieuwe blik experimenteren.

De volwassene die het kind begeleidt, engageert zich door een kunstwerk te tonen waarmee hij zelf een band heeft. Voor de museumprofessional speelt nog een andere dimensie mee, namelijk de mate

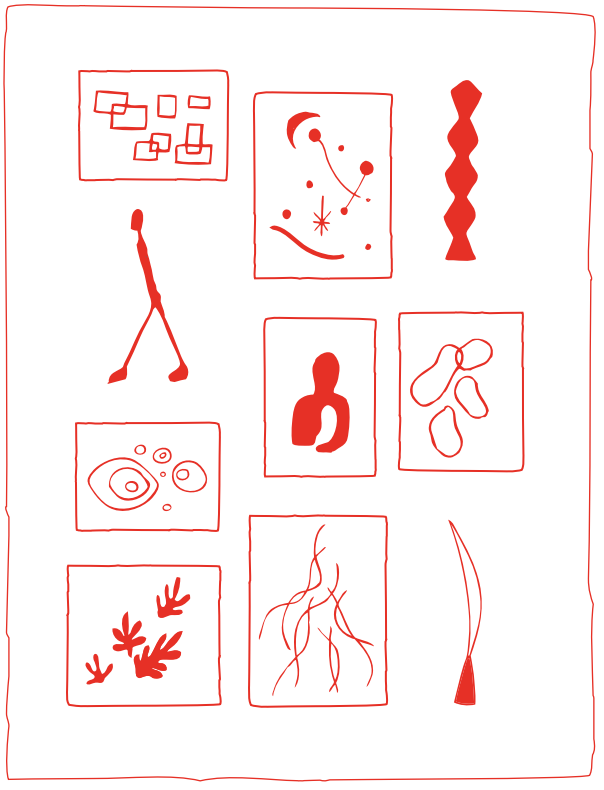
waarin hij het kunstwerk kent. Kennis waardoor hij zich nu misschien ongemakkelijk voelt: "Kan ik dit kunstwerk laten zien?", "Waarom zou ik dit kunstwerk aan de allerkleinsten laten zien?", "Wat wil ik doorgeven?", "Wat moet ik zeggen?" … Het heeft geen zin om het kindje met informatie of emoties te overdonderen waarmee het nog niets kan doen, omdat het op psychisch vlak nog niet rijp is. Je verschuilen achter zoetgevooisde of kinderlijke kunstwerken heeft evenmin zin. Laten we vertrouwen hebben in het vermogen van de allerkleinsten om te ontdekken. Er is geen 'stap' die we zouden kunnen vergeten, competenties die verloren zouden zijn … geen rush naar vroegrijpheid. Wat interessant is en de bijzonderheid van elk individu uitmaakt, is de manier waarop een mens zijn levensweg aflegt, hoe bepaalde kunstwerken op een bepaald moment tijdens deze weg zin krijgen, hoe ze het innerlijke leven van het menselijk wezen weerspiegelen. Het is een strikt persoonlijk gegeven dat bovendien niet mag gemeten worden. Het is niet belangrijk hoe het werk 'ageert', hoe de toeschouwer, ook al is hij nog maar klein, zich engageert in de ontmoeting met het kunstwerk. Er is geen gebruiksaanwijzing.

Het bezoek aan het museum dient ook niet om, door een gerichte keuze van kunstwerken, een specifiek aspect van de ontwikkeling van het kind te stimuleren. De kunstwerken moeten niet geïnstrumenta-

liseerd worden, wel 'gewoon' ontmoet, elk met zijn eigen vorm, ritme, volume, lyrisme, licht en kracht … Al die dynamische eigenschappen die elk sensibel menselijk wezen, ook al is het nog heel jong, toelaten om een band op te bouwen met een kunstwerk. Het kunstwerk brengt misschien nieuwe voorstellingen in de verbeeldingswereld van het kindje mee, in de gedeelde verbeelding tussen de baby of het kind en zijn ouder. De kunstenaar zet door zijn kunstwerk de verbeelding van iedereen in beweging en dat houdt het kunstwerk op zich ook levend.

Tijdens georganiseerde bezoekmomenten voor de allerkleinsten in musea hebben volwassenen vaak de neiging om kunstwerken te tonen waarin baby's te zien zijn. Tot ongeveer de leeftijd van twee jaar interesseert dit ongetwijfeld de allerkleinsten die zich erin herkennen en die de link met hun eigen dagelijkse leven kunnen leggen. Daarna worden kinderen, die vooral groot willen worden, veel nieuwsgieriger naar scènes die hen aanspreken en die gebeurtenissen laten zien: familie, vechtende ridders, een boerin die haar kippen te eten geeft, een vrouw die zich in de rivier wast … Van zodra kinderen kunnen praten, stellen ze vragen, geven ze commentaar: "Hoe heet hij?", "Waar is zijn mama?", "Waarom is hij boos?", "Gaat hij in het water vallen?", "Er is overal blauw", "Het is heel groot" … De kunstwerken zijn vensters op de wereld die aanleiding geven tot duizend-en-een

conversaties met het kind. Of het kunstwerk nu realistisch is of abstract, om de aandacht van het kind op te wekken moet het er dynamische eigenschappen in kunnen vinden die de gevoelige snaren in zijn innerlijke wereld aan het trillen brengen. Iets bekends herkennen, én tegelijkertijd verrast worden: het verschil met het verwachte vergemakkelijkt misschien de toegankelijkheid van de kunstwerken voor de allerkleinsten. Deze beweging wekt de nieuwsgierigheid van het kind en geeft het zin om groot te worden, om de wereld te ontdekken. Bijvoorbeeld het appartement van Napoleon in het Louvre bezoeken is een wandeling in een appartement, tussen meubels, in een eetkamer, in een kamer … Dagelijkse, bekende voorwerpen die tegelijkertijd niet zo gewoontjes zijn door hun ongewone grootte of hun uitgebreide versiersels.

Mijn innerlijke museum

'CULTUURSMOKKELAAR' ZIJN

voor de allerkleinsten: een avontuur voor de educatieve diensten van de musea

Musea zijn doorgaans geïnteresseerd in kinderen die de leeftijd van 6 jaar bereikt hebben, de leeftijd waarop ze schoolplichtig zijn, waarop ze kennis verwerven, en in het lager onderwijs instappen. Maar steeds vaker richten ze zich ook al tot kinderen van de hogere kleuterklassen.

We spreken hier over initiatie in artistieke talen, over pedagogie. De allerkleinsten worden in musea getolereerd omdat ze met hun ouders meegaan die er vooral op moeten letten dat ze braaf zijn en de andere bezoekers (die rust en stilte willen om de kunstwerken te bewonderen) niet storen. Hoe kunnen we hen toch verwelkomen en hen de kunstwerken laten zien? Er zijn fijne experimenten opgezet door mensen die geloofden dat ook de allerkleinsten van kunstwerken kunnen genieten.

Het idee wint stilaan terrein, en iedereen gaat erop vooruit in zijn eigen wereldje. Men ontwikkelt initiatieven die rekening houden met de behoeften van de kleintjes enerzijds, en verkent meer zintuiglijke vormen van bemiddeling en een andere manier van presenteren anderzijds. Het succes van zulke activiteiten is vanzelfsprekend, de wachtlijsten voor reservaties zijn lang. Wanneer de museumdirectie het

project genegen is en men zowel de menselijke als de financiële middelen vindt om het te ondersteunen, kan zo een eerste poging overgaan in wekelijkse ontmoetingen, in de organisatie van een dag of een week speciaal voor de allerkleinsten, in samenspraak met kinderverzorgers. Er kan zoveel geëxperimenteerd worden. Hieronder enkele voorbeelden:

- Geleide bezoeken voor kinderen jonger dan 4 jaar en hun ouders en voor groepen uit de eerste kleuterklasjes.
- Een collectie kunstwerken speciaal voor de allerkleinsten.
- Een tentoonstelling die rekening houdt met de gevoeligheden van kinderen en hun noden zowel op het vlak van inhoud als scenografie.
- Een tentoonstelling die een of meerdere kunstwerken voor kinderen integreert.
- Een spektakel met hetzelfde thema als een tentoonstelling in het museum.
- Kunstinstallaties die aangeraakt mogen worden.
- Informele kunstworkshops over kleuren en materialen die idealiter dichtbij de kunstwerken of in de daartoe bestemde ruimten van de educatieve dienst georganiseerd worden.
- Samenwerking tussen theaterfestivals, bibliotheken, crèches.

Het museum is een gigantisch huis …!

Grote trappen, hoge plafonds, perspectieven, een imposante architectuur, mensen die rondwandelen, stemmen die weerklinken in tegenstelling tot de stilte van de kunstwerken, een veelheid aan beelden, vormen, personages, zelden op kindermaat. Dat is veel ineens. Is het te veel voor de kleintjes? Ze worden dagelijks in het leven van de volwassenen ondergedompeld. Wat is er buiten hun kamer, hun crèche of hun school nog zoal op hun maat? Ze hebben gewoonweg tijd nodig om zich de plaatsen eigen te maken … Kleintjes hebben heel veel aandacht voor details die binnen hun bereik liggen, dus ook voor de airco, het brandblusapparaat, de wegwijzers. Je moet het maar doen: voor hen is alles interessant, zonder waardeoordeel. Met enkele kleine aanpassingen zodat families er zich comfortabel voelen kan het museum een 'lieu de vie' worden. Als het welzijn verzekerd is, is het tijd voor een bezoek.

Het geleid bezoek kan een wandeling zijn, een tochtje van de ene naar de andere zaal, van het ene kunstwerk naar het andere. Als de gids tijd neemt om te luisteren, om de reacties te observeren, kan hij het onverwachte gebruiken als gelegenheid om iets te doen, uit te wisselen, te vertellen. Het spreekritme, de stilte tussen de zinnen, de tijd om

een blik te werpen op de gids, de kunstwerken, de kinderen en hun ouders zijn momenten van reflectie die kinderen de tijd geven om hun ervaringen te verwerken. Er zijn kinderen die parallelwegen volgen. Het is aan de ouders om hen te begeleiden en om hen al dan niet terug naar de groep te loodsen. Gaan zitten, even al liggend in de armen van mama of papa naar de hoge plafonds kijken, op handen en voeten op de trappen klimmen, vanop de schouders van een van de ouders naar de details van een kunstwerk kijken, een boek voorlezen of een liedje zingen; het zijn spelletjes die het kind op een andere manier naar kunstwerken doen kijken. Ze zorgen ervoor dat het museumbezoek dynamisch wordt omdat kinderen en hun ouders met elkaar kunnen spelen.

Waarom wordt er tijdens schoolbezoeken met kleuterklassen geen voorrang gegeven aan de ontmoeting, aan de tijd om te dromen in plaats van aan tastbare resultaten? Opvoeden houdt ook in: laten ontdekken, uitwisselen, delen, het recht hebben om er niet van te houden … Sommige ouders die op stap zijn met hun kinderen hebben nood aan informatie om zich verbonden te voelen met de kunstwerken. We kunnen op twee niveaus praten door zowel tegen de volwassenen als tegen de kinderen te praten of door de volwassenen op voorhand bepaalde informatie te geven.

Wat de workshops betreft, is het belangrijk om kinderen niet te laten mislukken door hen dingen voor te stellen waar ze niet klaar voor zijn. Ze hebben er de leeftijd voor om materialen op een informele manier te gebruiken, wat uiteraard niet wil zeggen dat ouders niet met hun kinderen kunnen samenwerken. De workshops die dichtbij de kunstwerken worden georganiseerd, geven hen een gevoel van intimiteit.

Er is geen kant-en-klaar recept om de allerkleinsten in het museum te verwelkomen. Eerder gaat het om een 'laboratorium' dat van de ene naar de andere ontdekking evolueert, zoals die kleine ontdekkingsreizigers die de wereld ontdekken. Met hen erbij is het de ontmoeting die telt: jezelf zijn met al je gevoeligheden, in jezelf geloven, vertrouwen hebben in het vermogen van de allerkleinsten dat ze de kunstwerken kunnen appreciëren. En om je praktijk te doen evolueren: nieuwsgierig zijn naar hoe de allerkleinsten zich ontwikkelen.

De samenwerking tussen de musea en de kinder-opvang

« Musea zijn zoals piratenkoffers vol met schatten … Maar hoe geraken we erin ? »

Dit zijn de woorden van een kinderverzorgster tijdens een door FRAJE georganiseerde vorming 'Quand la porte des lieux d'accueil s'ouvre aux artistes' ('Wanneer de deur van de kinderopvang openstaat voor kunstenaars').

Het is niet eenvoudig om deuren van musea te openen wanneer niemand je bij het handje houdt om 'hun schatten' te ontdekken. En wanneer de deuren opengaan, hoe kun je dan vermijden dat je je verloren voelt in de kale zalen van hedendaagse kunstencentra, of tussen al die kunstwerken die je niet kent? Wat is kunst en voor wie bestaat ze? Wie beslist dat dit kunst is en dat daar niet? Waarom worden bepaalde kunstwerken zo duur verkocht, terwijl iedereen zoiets kan maken? Dat zijn typische vragen die diegenen die niet in de kunst werden 'ingewijd' zich stellen. Zonder klare taal kan men zich uitgesloten voelen en wantrouwig zijn. Een museum dat besluit om zijn deuren voor de allerkleinsten te openen, opent ze ook voor de volwassenen die hen begeleiden. Zij willen zich op hun gemak en zelfverzekerd voelen om zich competent te voelen en om de kleintjes sereen te begeleiden bij de ontdekking van kunstwerken.

Musea zijn formidabele plaatsen om opleidingen te organiseren over de culturele interesse van de aller-

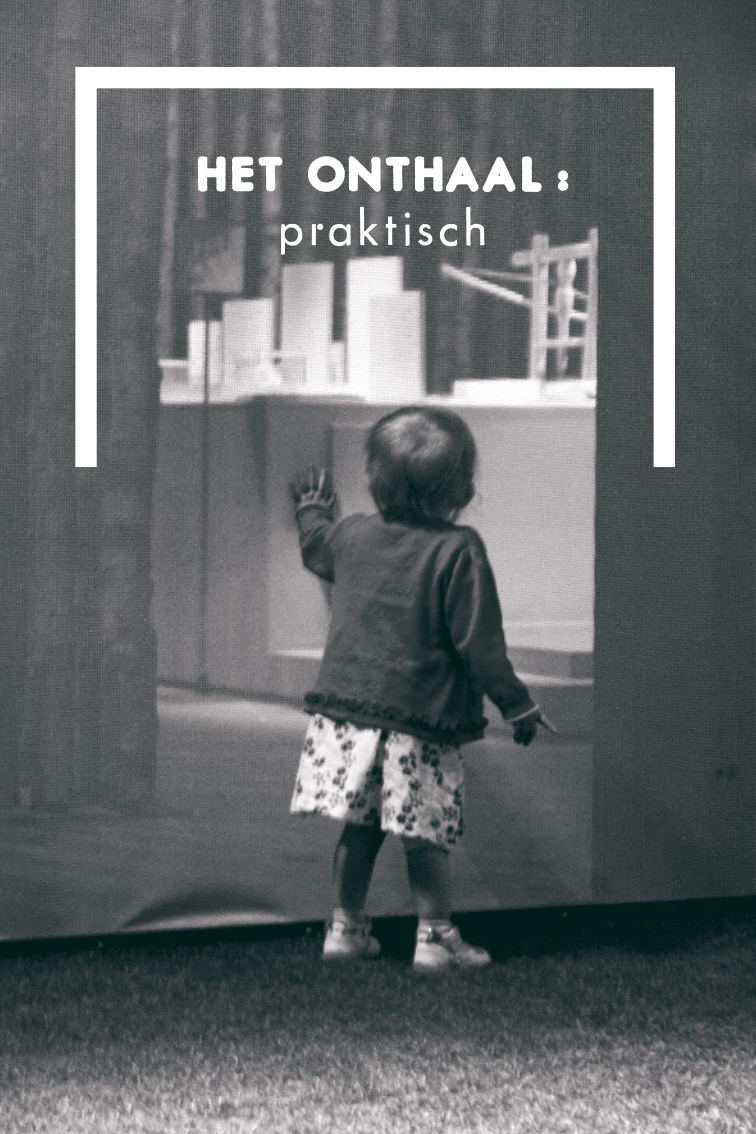
kleinsten. Het directe contact met de kunstwerken voedt de gesprekken over grote kunst- en cultuurkwesties. De kunstenaars zoeken en experimenteren tijdens heel hun creatieproces met gereedschappen en vormen om hun taalgebruik te verfijnen. De allerkleinsten zijn, net zoals zij, in 'hun laboratorium'. Door sporen na te laten ervaren ze de werkelijkheid rondom hen en gebruiken ze deze beetje bij beetje om te communiceren. Wanneer ze die gemeenschappelijke eigenschap van de kunstenaars en de allerkleinsten ontdekken, staan de kinderverzorgers anders tegenover kunst. Het gaat niet langer over het feit of een kunstwerk 'mooi/niet mooi' of 'geschikt/niet geschikt voor kinderen' is, noch om het uiten van een beoordeling op basis van hun persoonlijke smaak, maar veeleer om het tonen van interesse in de stappen van de kunstenaar zoals ze interesse tonen in de stappen van de kleintjes die de wereld ontdekken. Zo kunnen ze een band opbouwen met de kunstwerken. Dankzij deze ontdekkingen wordt hun fantasie op hetzelfde moment opgewekt als die van het kind. De volwassenen die geraakt worden door bepaalde kunstwerken die hen herinneren aan hun belevingen en hun cultuur voelen zich gewaardeerd. Ze delen hun plezier dan graag met de kinderen. Door zich open te stellen voor het domein van de kunsten nemen de volwassenen deel aan het culturele ontwaken van de kinderen.

Het museum kan deze stap ondersteunen door de kinderzorgprofessionals een warm onthaal, een goed gevoel,

een kopje koffie, een werkruimte aan te bieden, een interessant en respectvol contact via zijn educatieve dienst. Die ingrediënten zijn belangrijk opdat het publiek er zich goed voelt en om de wijdverbreide opvatting teniet te doen dat kunst een bepaalde elite toebehoort. Uit de samenwerkingsprojecten kunnen uitwisselingen tussen het museum en de kinderzorgprofessionals ontstaan dankzij ieders competenties.

Bijvoorbeeld:

- Samen stilstaan bij de beelden die de muren van crèches versieren en nieuwe voorstellen doen.
- Een uitleengalerij met reproducties creëren in materialen die kinderen toelaten om 'fysiek' van de kunstwerken te proeven.
- Het creatieproces van kunstenaars als inspiratiebron gebruiken om de kinderen kennis te laten maken met materialen.
- Kunstenaars in crèches uitnodigen.
- Kleine groepjes kinderen in musea uitnodigen.
- Een voorbeeld van een samenwerking tussen een crèche en een museum: ouders en kinderen in het museum uitnodigen en hen geleide bezoeken, workshops ouders/kinderen en zelfs een aantal kunstwerken op kinderhoogte of een speciaal voor hen uitgedachte expo voorstellen. En verder alle goede ideeën die tijdens deze gemeenschappelijke projecten zeker nog zullen opborrelen.

HET ONTHAAL : praktisch

Het museum is een ware schatkamer. Om die te ontdekken, denken musea na over hun presentatie: scenografie, ophanging, verlichting … En uiteraard over uitgekiende middelen afgestemd op het publiek. Dat is niet alles. Er zijn ook alle kleine dingen daarrond die gevoelig de perceptie van de gepresenteerde inhouden laten veranderen, die het klimaat van het bezoek in de tinten 'stress' of 'ontspanning' kleuren. Geen inhoud zonder verpakking. Hoe kan het museum concreet een omhulselfunctie verzekeren voor zijn publiek van allerkleinsten? Enkele pistes voor een praktisch onthaal …

Welzijn en comfort:

- Een intieme plaats, zonder dat men zich opgesloten voelt, om de baby comfortabel de borst te geven.
- Een hapje of een menu 'piraat/prinses' in de cafetaria van het museum: top!
- Toiletten die aangepast zijn aan korte beentjes, een verzorgingskussen … en toegang voor kinderwagens.

Rekening houden met het ritme van de kleintjes:

- Eilandjes en rustpunten zijn nodig tijdens het bezoek; een kleine pauze laat toe om alle stimulan-

sen te verwerken en om het bezoek voort te zetten.

- Aangepaste openingsuren: hou er rekening mee dat de allerkleinsten nood hebben aan een middagdutje. Geleide bezoeken kan je daarom beter op andere momenten plannen.
- Niet alles moet gezien worden; genieten van de kwaliteit van een kort bezoek is zoveel aangenamer dan er een galoppas op nahouden om alles te zien.
- De tijd van het kind is het heden: wanneer het museum groot is en je er 10 minuten over doet om de gewenste plaats te bereiken, loont het niet de moeite je te haasten om 'te gaan zien'. Wat er zich gedurende die 10 minuten kan afspelen heeft voor het kind dezelfde waarde als de rest van het bezoek.

De allerkleinsten hebben een specifieke manier om hun omgeving in zich op te nemen, en dat geldt zeker voor kunstwerken:

- Vergeet het schoolse bezoekmodel (vaak te lang), gevolgd door de knutselworkshop in het museum. Dit model brengt een splitsing teweeg, in ruimte en in tijd, ver van de kunstwerken. Het kind de gelegenheid geven om tijdens het bezoek in de nabijheid van de kunstwerken te handelen, om het toe te laten te ontdekken, te percipiëren en te begrij-pen is zeker waardevoller. Het kan verbanden leggen tussen zijn emoties, zijn gedachtegoed en zijn ervarin-

gen en ontdekkingen die het in het museum opdoet.

- Het allerkleinste kind neemt de wereld in zich op met zijn vijf zintuigen. Het activeren van zijn gedachtegang verloopt via handelingen op de fysieke wereld: zich (in een kunstwerk) verplaatsen, binnenkomen, buitengaan, aan het handje lopen, proeven, vooruit ploeteren, rollen, in het zand spelen, materialen hanteren.
- De kunstwerken kunnen ook op kinderhoogte worden opgehangen of het museum kan taboeretjes of periscopen ter beschikking stellen van families, zodat de kleintjes ook de kunstwerken in hoge vitrines kunnen zien.

Sociale codes:

De allerkleinsten praten luid, lachen, roepen, wenen, weigeren iets of zijn net heel enthousiast; ze lopen, kwijlen, ze laten windjes … in musea of elders. Het is een publiek dat vooral met driften te maken heeft en dat nog maar weinig afweet van sociale codes. In het museum wordt er gefluisterd en wordt er niks aangeraakt. Wanneer je je er dus met je kindje waagt, is het duidelijk dat die twee verboden (impliciet of expliciet) volledig overhoop worden gehaald. Welk signaal kan het museum geven om de codes te versoepelen en een bezoek vol vertrouwen mogelijk te maken? Hoe meer de museale instelling dit gedrag de kop wil indrukken en de allerkleinsten hun emoties niet mogen uiten, hoe

meer kans er is op uitspattingen. Wanneer museummensen echter openhartig zijn en de allerkleinsten toelaten om zich te ontwikkelen in een helder en veilig kader, is dat voor zowel de kinderen, de ouders, de professionals als de kunstenaars een grote verademing. Het plezier van de ontdekking neemt de overhand en het van-de-wijs-brengende gedrag van de allerkleinsten staat dan niet langer op de voorgrond.

Dit vertrouwen ten opzichte van de allerkleinsten kan gebaseerd zijn op een vriendelijke, ontvankelijke en open houding tegenover hun persoontje alsook op een onthaal waarin het gedeelde plezier, het spel, de beweging en de ruimte voor dromerijen samen kunnen bestaan en kunnen samenvallen.

- Zijn wereld -
één globale perceptie

Een nieuwe uitdaging voor de musea ?

In de ICOM-statuten (International Council of Museums), die tijdens de 21e Algemene Vergadering in Wenen in 2007 werden aangenomen, wordt een museum als volgt gedefinieerd:

« Een museum is een permanente instelling, niet gericht op het behalen van winst, toegankelijk voor publiek, die ten dienste staat van de samenleving en haar ontwikkeling. Een museum verwerft, behoudt, onderzoekt, presenteert, documenteert en geeft bekendheid aan de materiële en immateriële getuigenissen van de mens en zijn omgeving, voor doeleinden van studie, educatie en genoegen. »

Wandelen, rondkijken, zich vragen stellen, herkennen, benoemen, vergelijken, contempleren, dromen, delen, evalueren, moe zijn, uitrusten, honger hebben … dat is wat volwassenen zoal doen in musea. De allerkleinsten doen er hetzelfde met hun ouders, of toch bijna. Aan het begin van het bezoek volgen de ouders de kleine vingertjes die de kunstwerken aanwijzen, ze tillen hun kinderen op zodat ze alles goed kunnen zien, gaan er achteraan wanneer ze tussen de benen van andere bezoekers ontsnappen, vragen hen stil te zijn wanneer ze te luid praten. Geen plaats om te zitten, verboden om op de grond te gaan liggen. De kinderen hebben honger, waar is de cafetaria? Oei, de luier moet ververst worden! Een museumbezoek, je moet er echt achter staan.

Sommige zeer gemotiveerde ouders organiseren zich en rusten zich speciaal voor deze expeditie uit. Anderen laten na een poging uitgeput de schouders hangen, met letterlijk een gebroken rug. Het gevoel dat musea niet geschikt zijn voor kleine kinderen overheerst. Nochtans vertegenwoordigen de allerkleinsten het erfgoed van de mensheid. Vanaf hun geboorte maken ze deel uit van hun eigen geschiedenis, die van hun familie, van hun stad en van hun land. Ze hebben het recht om verwelkomd te worden in hun eigenheid op openbare culturele plaatsen. Op die plekken wordt hun intelligentie bovendien gevoed. In de ICOM-statuten wordt dit mooi gevat: '…voor doeleinden van educatie en genoegen'!

Musea kunnen hun deuren openen voor de allerkleinsten en in hun welbevinden voorzien. Zo kunnen ze, samen met de volwassenen die hen begeleiden, hun innerlijke dromerij en hun spel volop ontplooien tijdens het contact met de kunstwerken. Families met heel kleine kindjes hebben er behoefte aan om uit hun 'nest' te komen. Na een eerste periode van teruggetrokken zijn, willen ze naar buiten gaan, andere families ontmoeten. Ze gaan naar parken, wandelen rond in winkelcentra, ze gaan naar het theater en heel zelden naar het museum. Ze weten niet goed waar naartoe tijdens deze periode, ze voelen zich soms als in een getto.

Alle jonge ouders betalen directe en indirecte belastingen die onder andere worden aangewend voor het functioneren van musea. Ze hebben dus het recht om er toe-

gang toe te hebben. Projecten in samenwerking met het verenigingsleven of welzijnsorganisaties laten families die dat niet gewend zijn toe om het museum te ontdekken. Blinden en slechtzienden, personen in een rolstoel, ouderen of gehandicapte personen hebben, dankzij de inzet van hun verenigingen, verkregen dat openbare plaatsen aangepast werden aan hun specifieke noden.

Musea zijn bijzonder creatief geworden om de kunstwerken toegankelijk te maken voor alle bezoekers, toch voor hen die de 'jaren des verstands' bereikt hebben. Ze maken daarvoor gebruik van audiogidsen, loepen om de details van bepaalde kunstwerken te zien, de creatie van virtuele boeken waarvan men de bladzijden kan omdraaien en waarmee men kunstwerken kan bekijken die anders niet aan het publiek kunnen getoond worden. Aansluitend zijn er tal van aangepaste uurregelingen, nocturnes, speciale uren voor scholen, colloquia en studiedagen, concerten, workshops …

Nu is het tijd om ook aan de allerkleinsten te denken. Voor de educatieve diensten van musea zou het een mooie uitdaging zijn om te bedenken hoe ze hen en hun families kunnen ontvangen. Door esthetische ervaringen voor de allerkleinsten en hun families mogelijk te maken, geven ze een andere dimensie aan de ontwikkeling van de relatie tussen ouders en kinderen.

Een theatervoorstelling in het Museum voor Schone Kunsten van Charleroi, in samenwerking met het Théâtre de la Guimbarde: «ECHO»

Sinds 2005 verwelkomt het Museum voor Schone Kunsten van Charleroi in zijn zalen het festival 'Pépites, l'art et les tout-petits' dat door het Théâtre de la Guimbarde wordt georganiseerd. Er worden soms tentoonstellingen in het thema van het theaterfestival aan gekoppeld. Jaarlijks bezoekt een groep van een twaalftal jonge kunstenaars uit België, Frankrijk en Québec, die maar wat graag artistieke projecten voor de allerkleinsten willen leren kennen, een drietal festivals: 'Petits Bonheurs' in Montréal, 'Méli Môme' in Reims en 'Pépites' in Charleroi. Het museum gaf hen de kans om deel te nemen aan een performance in het museum voor het festivalpubliek.

In 2010 gaf het museum 'carte blanche' aan Charley Case voor zijn tentoonstelling 'TERRE… ILE'. Charley Case is een nomadenkunstenaar. Indië, Afrika en Azië inspireren hem en waar hij zich installeert werkt hij samen met andere kunstenaars. Zijn kunstwerken spreken over de levenscyclus, over zijn kwetsbaarheid, over de plaats van de mens in de natuur. Hij bekritiseert socio-economische systemen die noch de mens, noch de natuur respecteren. Hij creëerde een kunstwerk voor de allerkleinsten,

'Super Mondo', dat hij in de tentoonstelling van het MSK integreerde. De kinderen konden het met hun lichaam ontdekken, het aanraken, erop klimmen, erop gaan liggen. De tentoonstelling was over twee verdiepingen verspreid. Op de eerste verdieping had het museum een portrettengalerij uit zijn collecties verzameld. Alle kunstrichtingen en stijlen door elkaar. De zaal was in kleine compartimenten opgedeeld om een gevoel van intimiteit te creëren tussen de kunstwerken en de bezoekers. Enkele tweedimensionale kunstwerken van Charley Case vervolledigden deze zaal. Op deze verdieping bevonden de bezoekers zich voor de kunstwerken. Op de bovenste verdieping was de zaal halfduister en gaf de installatie van de kunstwerken de indruk van perspectief. Bezoekers werden opgeslokt in de wereld van de kunstenaar. Zelfs op de muren waren fresco's van 'schrijf'bomen en projecties aangebracht. Sommige kunstwerken waren opgehangen, andere op de grond geplaatst. Het publiek kon zich in een joert nestelen, in een lederen ei dat opgehangen was 'in het vitale centrum van de aarde'. Hier bevonden we ons middenin de kunstwerken.

De voorstelling bevond zich op de twee niveaus. "We wilden de kleintjes en hun ouders in het museum verwelkomen zonder pedagogisch doel: gewoon voor het plezier om samen te zijn en zo de kunstwerken te ontdekken. Hiertoe hebben we geprobeerd om de blik van het publiek te vertragen, hem naar de

kunstwerken te lokken en om de kinderen tot bewegen aan te moedigen. Twaalf kunstenaars (acteurs, dansers, muzikanten, schrijvers) namen eraan deel. We stelden hen voor om bezoekers te zijn te midden van de andere bezoekers, die, door hun manier van zijn, een ander ritme teweegbrengen, en een andere relatie aangaan met het lichaam in het museum."

Op de eerste verdieping creëerden ze personages waarbij ze zich lieten inspireren door de tentoongestelde portretten en gaven ze met hun kostuum een extraatje aan hun personage.

Die vreemde bezoekers intrigeerden, ze keken lange tijd naar de kunstwerken, wisselden blikken uit met de 'echte' bezoekers die samen met hen voor de kunstwerken bleven staan. Een van de personages verplaatste een groot verguld kader, bleef dan staan en keek onbeweeglijk het publiek aan. Een violiste dialogeerde met een portret. De bezoekers werden omgeven door een klankenbel. We legden op de vloer ook appels en een brood dat er hetzelfde uitzag als dat in een schilderij, zonder verbod en zonder uitnodiging erbij. De kinderen keken naar de appels, keken naar het kunstwerk en daarna naar hun ouders: "Mogen we?" Sommige kinderen beten in de verboden vruchten … evenals hun ouders.

Op de tweede verdieping woonden de kunstenaars in de ruimte, waarbij ze op het ene moment de vor-

men van de kunstwerken met hun lichaam interpreteerden, of op het andere moment gewoon met hen in contact waren. Kinderen kwamen naar hen toe, op handen en voeten of al kruipend, waarbij ze op de grond rolden en lagen. Ze ontdekten de tentoonstelling met hun hele lichaam. Een performanceartieste rustte in de joert. Door het gat in het dak kon je een baby met kleine transparante vleugeltjes zien fladderen zoals een lichtkever tijdens de zomer in de tuin. Een familie ging erbij zitten om te dromen, stilletjes te praten en te rusten. Een schaduwspel met de handen bovenop een kleine slakkenberg. De kinderen gingen niet van de ene 'attractie' naar de andere: ze beleefden in de tentoonstelling actieve momenten, dan weer rustige momenten of momenten van observatie. Hun ouders ontspanden zich, lieten hen doen en genoten van hun vrijheid.

Wat gebeurde er tijdens de performance? Bezoekers waren geïntrigeerd, hun nieuwsgierigheid werd gewekt. Ze namen tijd om de tentoonstelling te beleven en om de kunstwerken te bekijken. De performance bevestigde het verwachte gedrag in musea. De kinderen genoten van een bewegingsvrijheid die nooit de spuigaten uitliep, de ouders voelden zich op hun gemak. De museumsuppoosten begeleidden de kleine bezoekers waarbij ze de kunstwerken bewaakten, wat iets heel anders is dan het idee dat ze de kinderen bewaken. Een gevoel van welzijn en ontspanning zorgde ervoor dat de bezoekers met elkaar in contact kwamen.

Het Théâtre de la Guimbarde

Het Théâtre de la Guimbarde, dat in 1973 werd opgericht, is een theatergezelschap voor een jong publiek dat zijn voorstellingen in een vijftigtal landen opvoerde en dat sensibiliserings- en vormingsacties biedt aan kinderen, adolescenten en leerkrachten.

La Guimbarde creëerde een eerste spektakel voor baby's in 2000. Dit spektakel werd opgevoerd in crèches dankzij subsidies van het Ministère de la petite Enfance et de l'Enseignement van de Franse Gemeenschap.

In 2002 creëerde La Guimbarde het jaarlijks internationaal festival 'Pépites', om samen met kinderzorgprofessionals, kunstenaars en cultureel verantwoordelijken na te denken over de artistieke en culturele bewustwording van de allerkleinsten.

Sinds 2005 verwelkomt het Museum voor Schone Kunsten van Charleroi tijdens het festival te midden van zijn kunstwerken deze spektakels voor baby's, ouder-kindworkshops, vormingen voor kinderzorgprofessionals en kunstenaars.

Het museum stelde speciaal voor dit publiek ook kunstwerken voor en gaf carte blanche aan kunstenaars om hiervoor tentoonstellingen uit te denken.

La Guimbarde maakt deel uit van het Europese netwerk Small size, dat de artistieke bewustwording van jonge kinderen wil aanwakkeren. Hierdoor worden in verschillende landen samenwerkingsprojecten opgestart.

THÉÂTRE DE LA GUIMBARDE

FRAJE

FRAJE, Centre de Formation permanente et de Recherche dans les milieux d'Accueil du Jeune Enfant is een organisatie die in 1982 door de dienst Enfance et culture van de Franse Gemeenschapscommissie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest werd opgericht. Ze wil het welzijn van kleine kinderen verbeteren tijdens hun verschillende levensfases.

Hiervoor bestudeert FRAJE het onthaal voor de allerkleinsten in bijvoorbeeld crèches, oppasdiensten en culturele plaatsen zoals de bibliotheek, het theater of het museum. Bijzondere aandacht wordt besteed aan de voorzieningen die de ontmoeting tussen de allerkleinsten en de verschillende culturele werelden bevorderen, met respect voor hun identiteit.

Een tiental jaar geleden maakte FRAJE kennis met de artistieke projecten van het Théâtre de la Guimbarde bestemd voor de allerkleinsten, waarbij hun ervaring in dialoog gaat met en aansluiting vindt bij de reflecties die in de vormingssessies van FRAJE terugkomen. De samenwerking tussen de twee partners werd geconcretiseerd in de realisatie, in 2006, van de opleiding 'Quand la porte des milieux d'accueil s'ouvre aux artistes', waarbij kinderzorgprofessionals, cultuurprofessionals en kunstenaars werden samengebracht.

Na verloop van tijd bundelden het Théâtre de la Guimbarde en FRAJE hun reflecties en belangen door samen te werken in verschillende projecten die de ontmoeting tussen kunstenaars en kinderzorgprofessionals stimuleren, ten voordele van de allerkleinsten en hun ouders.

Omdat zowel het Théâtre de la Guimbarde als FRAJE allebei gedreven worden door de wens om kunst en meer algemeen het cultureel erfgoed voor iedereen vanaf het prille begin toegankelijk te maken, was de gezamenlijke redactie van dit manifest een evidentie.

Cultuurcentra van de stad Limoges

Sinds decennia bezoeken de kinderen van de crèches in Limoges geregeld het Museum voor Schone Kunsten van de stad, de cultuurcentra of de bibliotheken. Deze innige band tussen de zorg- en de cultuurprofessionals werd in 2007 nog verstevigd door de start van het Europese kinderfestival 'Kaolin et Barbotine', dat sindsdien tweejaarlijks wordt georganiseerd. De kracht van deze transversale samenwerking neemt dag na dag toe, vormt een voedingsbodem van hoop en talrijke ervaringen voor de allerkleinsten en vormt een zeldzame leerschool op het vlak van samenwerking.

Hierdoor is het logisch dat we ons achter de publicatie van het manifest 'Kunstmusea, ook voor de allerkleinsten' scharen, een eerste stap naar het verwelkomen van het zeer jonge kind in onze instellingen. We hopen dat deze tekst je doet nadenken en bijkomende adviezen en ideeën doet opborrelen.

www.centres-culturels-limoges.fr

Limoges

Het Huis van Culturen en Sociale Samenhang van Molenbeek

Het Huis van Culturen en Sociale Samenhang van Sint-Jans-Molenbeek stelt heel het jaar door workshops en creatieve stages, tentoonstellingen, spektakels en concerten voor een gediversifieerd publiek van alle leeftijden voor.

Het HCSS staat helemaal achter het manifest omdat het in huis een ruimte ter beschikking heeft, 'la Courte Echelle', die helemaal gewijd is aan ontdekking en creatief experiment voor kinderen van 0 tot 3 jaar in het gezelschap van een van hun ouders. Een vriendelijk oord met open deuren dat in talrijke universums bruggen wil bouwen tussen baby's, ouders en kunstenaars.

www.lamaison1080hethuis.be

MAISON DES CULTURES ET DE LA COHÉSION SOCIALE DE MOLENBEEK-SAINT-JEAN
HUIS VAN CULTUREN EN SOCIALE SAMENHANG VAN SINT-JANS-MOLENBEEK

Les Hirondelles

De gemeenschapshuizen voor kinderopvang 'Les Hirondelles et Les Arlequins' maken integraal deel uit van het logeer-aanbod van 'La Maison Rue verte asbl'. Dit laat mama's toe om zichzelf terug te vinden, om hun leven weer op te pikken, om hun sociale integratieproject tot een goed einde te brengen waarbij ook hun kinderen worden opgevangen. Het is voor ons een hele eer om mee te werken aan dit mooie manifest dat de eerste fundamenten legt om een meer globale aanpak te bewerkstelligen. Wij geloven dat kunst een middel is om de allerkleinsten en hun ouders te ontmoeten. Zich verwonderen, plezier maken, doen dromen, emoties verkennen … Die woorden moeten de politiek wakker schudden opdat elk kind de wereld kan ontdekken. Toegang hebben tot cultuur is een recht, ook voor de allerkleinsten.

Het Musée royal de Mariemont

Het Musée royal de Mariemont ligt in een park. De weg ernaartoe is op zich al een ontdekking: de natuur, de weg, de hedendaagse vormen van het gebouw dat beetje bij beetje opduikt. België, Griekenland, Italië, Egypte, China, Japan: de tentoongestelde voorwerpen zijn van hier en ginds afkomstig, maar vooral van toen. Ze vormen een sprookjesachtig prentenboek. Ze tonen vormen, kleuren en materialen. Sommige zijn monumentaal, andere minuscuul. Sommige zijn bekend, andere onbekend. Allemaal doen ze woorden en verhalen opborrelen. De explorations zijn veelzijdig en geschikt voor kleintjes vanaf 2,5 jaar: de dieren, beeldhouwkunst en het lichaam, de schilderstijlen. Ze tonen verbanden tussen het museum en de school, het huis, de familie, souvenirs, angsten, plezier, de andere …

www.musee-mariemont.be

MARIEMONT

WIELS

WIELS, dat zich in het oude industriële pand van de brouwerij Wielemans-Ceuppens bevindt, is het centrum voor hedendaagse kunst van Brussel.

Deze jonge instelling stelt, verspreid over 3 verdiepingen, tijdelijke tentoonstellingen van gerenommeerde kunstenaars voor. Een dynamische educatieve dienst ontwikkelt verschillende activiteiten om bezoekers van alle leeftijden te begeleiden om het hedendaagse plastische taalgebruik te leren kennen, te begrijpen en te exploreren.

Er wordt bijzondere aandacht besteed aan heel jonge kinderen omdat de workshops en andere artistieke exploraties regelmatig voorbehouden worden voor kinderen onder de 3 jaar. Ze laten de ouders toe om even uit de dagelijkse mallemolen te stappen om tijd te maken voor een moment van ontdekking en experiment met hun kindje.

De families en talrijke kinderen die het hedendaagse kunstencentrum bezoeken, of het nu tijdens de gratis zondagen (Family Fundays), de verschillende workshops of de vakantiestages is, maken van WIELS een levendige, open en gezellige locatie middenin de stad.

www.wiels.be

WIELS

FARO. Vlaams steunpunt voor cultureel erfgoed vzw

FARO ondersteunt musea en andere cultureel-erfgoedorganisaties in hun professionele werking. Het steunpunt organiseert daartoe vormingen, zet mee pilootprojecten op, bouwt netwerken uit enz. Dit alles met het finale oog op het creëren van een betere zorg voor en toegankelijkheid van het cultureel erfgoed. Zo krijgt iedereen – dus ook de allerkleinsten! – de kans om er betekenis aan te geven in functie van de eigen ontplooiing, en de ontwikkeling van het zelfbewustzijn.

Dit manifest vult een leemte in: er is nog maar weinig geschreven of beargumenteerd waarom musea ook een rol zouden kunnen (moeten?) vervullen voor de allerkleinsten. Precies daarom vindt FARO het belangrijk om voor de vertaling van dit manifest in te staan. Want ook vele musea in Nederlandstalig België zijn zoekende om voort-durend een nieuw publiek of nieuwe gemeenschappen bij hun werking te betrekken.

www.faro.be

Gezinsbond

De Gezinsbond is een pluralistische organisatie die zich inzet voor alle gezinnen in Vlaanderen en Brussel. Door middel van het opzetten van cultuurprojecten willen we cultuurparticipatie van gezinnen bevorderen, ook de meest kwetsbare.

In 2016 organiseerden we voor de achtste keer het museumproject Krokuskriebels. Tijdens dit tweejaarlijkse evenement zetten een groot aantal musea verspreid over Vlaanderen en Brussel hun deuren tijdens de krokusvakantie wagenwijd open voor gezinnen met kinderen tot 12 jaar. Zij organiseren tal van laagdrempelige activiteiten voor jong en oud. Het aantal bezoekers en de tevredenheid bij hen naar aanleiding van het bezoek, is telkens groot. Uit bevragingen bleek bovendien al eerder dat Krokuskriebels voor gezinnen de drempel voor museumbezoek kan verlagen: velen geven aan tijdens het evenement voor het eerst (!) een museum te bezoeken.

De Gezinsbond wil musea eveneens stimuleren om tijdens Krokuskriebels (maar ook daarbuiten) activiteiten aan te bieden voor gezinnen met de allerkleinste kinderen – en schaart zich daarom ook graag achter de ideeën in dit manifest.

www.gezinsbond.be

Gezinsbond

Brusselse Museumraad

De Brusselse Museumraad is de koepelorganisatie van de Brusselse musea. Onze missie is de promotie van onze 107 leden, hen ondersteunen en hen aanzetten tot meer samenwerking en synergie. De Brusselse Museumraad wil de Brusselse musea stimuleren om hun aanbod voortdurend te verbeteren en te diversifiëren.

Zo hopen wij ook dat dit manifest dingen in beweging kan zetten. Een aangepast aanbod ontwikkelen voor de aller-kleinsten is niet voor de hand liggend: om te beginnen vraagt het inzicht in de leefwereld en psyche van de allerkleinsten, en dat is wat dit manifest aanreikt. De concrete praktijkvoorbeelden van culturele instellingen die hun eerste stapjes reeds hebben gezet, tonen aan dat het kan, én dat het beantwoordt aan wat het publiek wenst. En wat die allerkleinsten zelf betreft – en dit kan niet genoeg gezegd worden: "Jong geleerd is oud gedaan"! Zij zijn de museumbezoekers van morgen...

www.brusselsmuseums.be

brussels
museums.be

Koninklijk Museum voor Schone Kunsten Antwerpen (KMSKA)

Het KMSKA is een kunstmuseum op het Antwerpse Zuid. Het museum heeft een schitterende collectie oude en moderne meesters. Van de Vlaamse Primitieven, over Rubens en van Dyck, tot Rik Wouters en Permeke. Het is een schatkamer gevuld met tekeningen, schilderijen en beelden van topkunstenaars door de eeuwen heen. Het museumgebouw op het Zuid is momenteel gesloten voor een grootse verbouwing. Tijdens deze sluiting toont het museum zijn collectie op enkele gastlocaties. En terwijl de architecten letterlijk aan het nieuwe museum bouwen, leggen de museummedewerkers de inhoudelijke fundamenten voor het nieuwe museum. Een museum voor iedereen. Voor jong en oud, voor denkers en doeners, voor kenners en leken. Het is onze plicht en missie om bij onze heropening een open huis te zijn dat positieve museumervaringen biedt aan een divers publiek. Dus ook aan gezinnen. Dus ook aan de allerkleinsten. Want die allerkleinsten, dat zijn de museumbezoekers van de toekomst. En een positieve museumervaring op zeer jonge leeftijd? Dat legt een basis voor het hele leven!

www.kmska.be

KONINKLIJK MUSEUM VOOR SCHONE KUNSTEN ANTWERPEN

Museum aan de Stroom (MAS)

Het MAS is meer dan een museum. Het is een indrukwekkend pakhuis midden in de bruisende wijk het Eilandje. Een wandelboulevard met metershoge glaspartijen leidt de bezoekers 60 meter hoog. Op elke verdieping wordt een nieuw verhaal verteld over Antwerpen, de stroom, de haven en de wereld. Het MAS ontwikkelt uiteenlopende activiteiten voor een breed en divers publiek, met als doel iedereen een betekenisvolle en waardevolle ervaring in het museum mee te geven. Er wordt bijzondere aandacht besteed aan kinderen en families. Het museum biedt verschillende activiteiten aan die aansluiten bij hun belevingswereld en interesses: een speurtocht, een familiespel, familierondleidingen, een verjaardagsfeestje of gewoon picknicken op het dak, …. Kortom: uitstekende gelegenheden om samen te ontspannen, te spelen en te leren.

Het MAS wil een plek zijn waar iedereen, ook de allerkleinste, kan ervaren, beleven en genieten. Tijdens Krokuskriebels 2016 heeft het museum voor het eerst een succesvol parcours uitgewerkt voor kinderen van 18 maanden tot 3 jaar. Het MAS staat achter het manifest en zet ook in de toekomst de deuren wijd open voor kinderen van van 0 tot 3 jaar en hun (groot) ouders.

www.mas.be

MAS
MUSEUM
AAN DE
STROOM

M - Museum Leuven

M ontdekken is een kunst. Architect Stéphane Beel ontwierp een indrukwekkend museumcomplex rondom een aantal riante historische panden. Met een mix van oude meesters en hedendaagse kunstenaars toont M zich als baanbreker. M biedt diverse programma's aan op maat van jong en minder jong, voor gezinnen en individuele bezoekers, voor groepen en bedrijven. Met een uitgebreid aanbod aan lezingen, gezinszondagen, boekpresentaties, rondleidingen en meer is een bezoek aan M altijd een kunst.

M – Museum Leuven is een open huis, voor elke bezoeker. Vanuit een inclusieve visie op publieksbemiddeling zijn ook baby's/peuters en hun begeleiders meer dan welkom. Deze publicatie inspireert ons om extra te focussen op de allerjongste bezoeker. Als 'co-creatievelingen' vinden we ons in de aanbeveling om samen met kinderverzorgers een aanbod te ontwikkelen. Voor onze Museumspelstraat werken we bv. graag samen met het Huis van het Kind. Jong geleerd is oud gedaan en de blik van een kind vergroot de kunstbeleving van een ouder. Samen kijken door elkaars ogen, aanwezig mogen zijn, verstilling en een intiem contact tussen kind, kunstenaar en begeleider staan hoog op onze prioriteitenlijst voor bezoekers.

www.mleuven.be

Brussels Museum van de Molen en de Voeding (BMMV)

Het BMMV bevindt zich in de voormalige molen van Evere en herbergt vandaag een permanente collectie over de geschiedenis van de maalderij en voeding. Naast het openstellen van dit historisch pand voor het publiek, werkt het team ook elk jaar een tijdelijke tentoonstelling uit over een thema in relatie tot voeding. Het museum wil echter meer zijn dan enkel een plaats om collecties te komen bekijken. Het BMMV wil een instelling zijn waar iedereen welkom is om op zijn manier op ontdekking te gaan aan de hand van al zijn zintuigen. In 2016 nam het museum deel aan de 8ste editie van krokuskriebels. Tijdens deze editie werd er in het BMMV voor de allereerste keer een familiekookworkshop 'Baby's @ the kitchen' georganiseerd voor (groot) ouders met de allerkleinsten (9 maand en 2 jaar). Deze ervaring en de reacties achteraf waren overweldigend positief en ontzettend dankbaar. Voor het team maar evengoed voor de deelnemers ging plots weer een nieuwe wereld open die men graag verder wil ontdekken. Ook dit museum wil daarom zeer graag dit manifest mede ondersteunen.

www.molenevere.be

MUSÉE
D'IXELLES
MUSEUM
VAN ELSENE

Culture & Démocratie

MBAC
CHARLEROI

MAYAK

small
size

ABC

Lumogues

MAISON DES CULTURES
ET DE LA COHÉSION SOCIALE
HUIS VAN CULTUUR
EN SOCIALE SAMENHANG

MARIEMONT

WIELS

fabrica

KONINKLIJK
MUSEUM
VOOR SCHONE
KUNSTEN
ANTWERPEN

Gezinshond

brussels
museums.be

MAS
MUSEUM
AAN DE
STROOM

MUSEUM
LEUVEN

EVERE

Voor de oorspronkelijke uitgave in het Frans:

Met de steun van de Franse Gemeenschapscommissie, Actiris en de Federatie Wallonië-Brussel

Dit project werd gefinancierd met de steun van de Europese Commissie. De verantwoordelijkheid voor deze publicatie ligt uitsluitend bij de auteur; de Commissie kan niet aansprakelijk worden gesteld voor het gebruik van de informatie die erin is vervat.

Om de ervaring van een museumbezoek met een klein kindje zichtbaar te maken.

Om ouders ertoe aan te zetten de deuren van musea met hun kindjes binnen te gaan en er de kunstwerken te ontdekken.

Om museumprofessionals en kinderzorgprofessionals een reflectie-instrument te bieden.

Om zich verbonden te voelen: ouders, kinderen, kunstenaars en professionals ... om samen het museumbezoek nog prettiger te maken.